

Petr Rejman, restaurátor a sochař, Proseč 379, 539 44 Proseč, Mob.: 605 333 499

Restaurátorský průzkum Sousoší sv. Floriána

Vypracoval: BcA. Šárka Voláková, DiS.; MgA. Petr Rejman
Příloha, chemicko-technologický průzkum: Ing. Renata Tišlová, Ph.D., Katedra chemické
technologie, Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice

V Proseči 12. prosince 2017

1. LOKALIZACE PAMÁTKY

- Kraj: Královéhradecký kraj
- Okres: Trutnov
- Město: Dvůr Králové nad Labem, místní část Žireč
- Obec: Žireč
- Název památky: sousoší sv. Floriána
- Bližší umístění: U silnice 29915, mezi obcemi Žireč a Stanovice
- Lokalizace: parcelní číslo 227 v k. ú. Žireč Ves
- GPS: 50.408, 15.857

2. ÚDAJE O PAMÁTCE

- Autor: Jiří František Pacák
- Sloh/ datace: barokní/1720-30
- Materiál / technika: křemičitý pískovec s fragmenty polychromie
- Rozměry: výška 490cm, šířka 216 cm a hloubka 160cm
- Památkou od: 3. 5. 1958
- Číslo rejstříku ÚSKP: 36777/6-3763
- Katalogové číslo: 1000148658

3. ÚDAJE O AKCI

- Vlastník: Dvůr králové nad Labem, náměstí T. G. Masaryka čp. 38, Dvůr králové nad Labem, IČ: 277819
- Zadavatel: Dvůr králové nad Labem, náměstí T. G. Masaryka čp. 38, Dvůr králové nad Labem, IČ: 277819

4. POPIS PAMÁTKY

o sousoší z katalogu npu:

„Velmi kvalitní dynamická socha, vytvořená J. F. Pacákem kolem r. 1730. Hodnotný sochařský sakrální doplněk krajiny vytvořený žákem M. B. Brauna.

Socha postavena z pískovce v roce 1730. Na cestě ke Stanovicím. Kamenná polychromovaná. Na dvou stupních plochý, uprostřed vypouklý podstavec s volutovými pilastry na hranách a s vypjatou římsou. Na čelní straně podstavce dvojí kartuš s reliéfy budov. Na podstavci nízký sokl, na něm světcova socha v nadživotní velikosti. Po stranách na okraji podstavce postavy sedících andělů s kartušemi, v nichž se opakují reliéfy budov.“

Jedná se o velmi kvalitní sochařské dílo. Představuje vrcholný projev dynamického barokního sochařství. Zobrazuje sousoší sv. Floriána a jejím autorem je s největší pravděpodobností Jiří František Pacák. Dílo vytvořil někdy mezi lety 1720-1730 na objednávku pro žirečské Jezuity. Pro stejný řád tvořil stejný autor v předešlých letech mnoho děl například i v Litomyšli. Spolu se sousoším Sv. Floriána vytvořil Pacák ve stejné době pro žirečské další dvě díla. A to sochu

Sv. Jana Nepomuckého (umístěnou před klášterním kostelem) a sochu Sv. Františka Xaverského (na hranici žirečského panství). Všechny tyto sochy jsou významným dokladem barokně komponované krajiny, která byla mimo jiné důmyslně doplňována sochařskými díly.

Sousoší Sv. Floriána je umístěno cca 3m od hrany silnice vedoucí ze Žirče do Stanovic. Pravděpodobně je založena na původní štětový základ. Na něm je umístěna konvexně vypouklá dvoustupňová podesta. Následuje volutový konkávně probraný podstavec vrcholící přepratou římsou. Po obou bocích sedí na římsě figury okřídlených andělů v životní velikosti. Na vrcholu římsy je menší volutou ukončený sokl. V jehož čele je figura andílka. Kompozici na vrcholu ukončuje socha sv. Floriána v nadživotní velikosti.

Světec je oděn, jako římský voják na hlavě má přilbu s chocholkou. Levou rukou tiskne k boku prapor, pravou rukou svírá draperii. Andělé po stranách mají v rukou kartuše s reliéfy budov. Oblečeny jsou v dynamicky pojednané draperii. Nahý andílek v čele soklíku svírá oběma rukama džber (s vodou?). Na čelní straně je mohutná volutová kartuš s dvojicí medailonů. Středním motivem obou reliéfů umístěných na medailonech jsou veduty zobrazující rozsáhlé stavební komplexy budov.

Sousoší je řešeno jednopohledově, pro pohled od silnice. Zada sousoší jsou řešena jednoduše, až schematicky, což ostře kontrastuje s dynamickou formou přední části. Jsou zde jasně patrné stopy po kamenických nástrojích.

Podstavec a sochy jsou vytvořeny ze čtyř kamenných bloků. Dá se předpokládat, že byly propojeny na kovové čepy zajištěné olovem¹.

Po obou bocích stály v nedávné minulosti mohutné Jírovce, které byly v roce 2012 pokáceny.

5. HISTORICKÝ PRŮZKUM

Sv. Florián

Sv. Florián /Květoslav/ (4. stol.) – rakouský světec. Za vlády císaře Diokleciána byl mučen a s kamenem na krku vhozen do řeky Enže. Jeho tělo bylo později převezeno do Krakova. Atributy: jako římský voják, vědro s vodou, hořící dům, mlýnský kámen.

https://www.geocaching.com/geocache/GC40E44_mystery-sv-florian?guid=7c1fe6a0-2cee-411b-b1e1-432a4f43f343

Svatý Florián (Florian von Lorch, Florian z Lorchu) je katolický svatý, mučedník, jeden ze čtrnácti svatých pomocníků. První rakouský mučedník a svatý.

Za vlády císaře Diokleciána byl jednou z obětí jeho zásahů prostřednictvím čtyř protikřesťanských ediktů z let 303 a 304. Dnešní území Rakouska do té doby patřilo římské provincii Noricum a císař Dioklecián tuto provincii připojil k Pannonii. V okolí dnešního Lince, v městě Lauriacum (neboli Lorch) u soutoku Enže s Dunajem, dal jeho místodržitel Aquilinus pozavírat a usmrтит mnoho zdejších křesťanů. Když se to Florián dozvěděl, spěchal křesťanům na pomoc. Nebyl však dostatečně opatrný a po několika dnech byl zatčen a pod neustálým týráním měl zapřít Krista. Protože se nechtěl za žádnou cenu víry zříct a soud nevzal ohledy na jeho zásluhy v armádě a jeho bezúhonný život, vydal ho do rukou katů. Ti mu dne 4.

---

¹ to není zcela prokázáno, detektor na místě lokalizoval pouze železné klíny, které sloužili při osazování sochy k jejímu vyrovnání (pod vrcholovou sochou Floriana v zadní části)

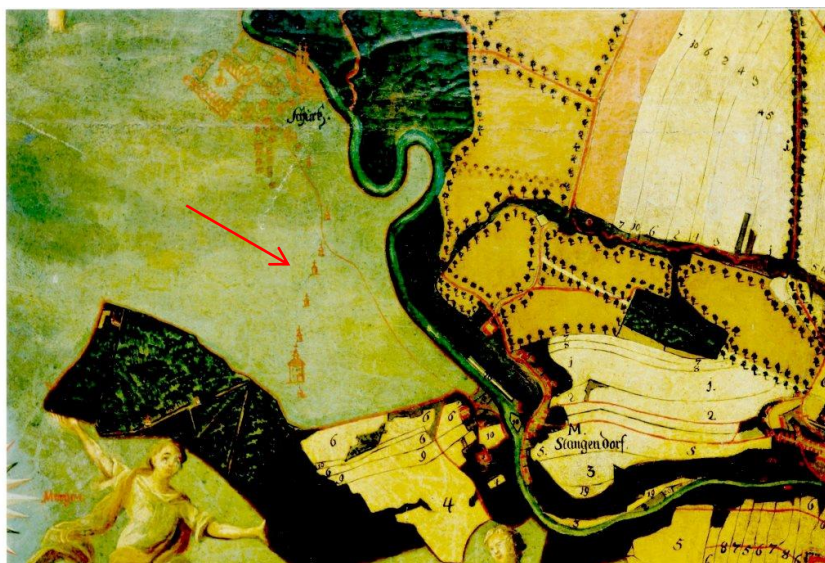
května r. 304 přivázali na krk mlýnský kámen a hodili ho do řeky Enže poblíž římské osady Lauriacum (dnes Lorch, část obce Enns v Rakousku). Pohřeb byl nedaleko Lince, v místech kde dnes leží městyš Sankt Florian, a nad jeho hrobem byl už v 6. století vystavěn augustiniánský klášter.

Svatý Florián je považován za patrona profesí, které souvisejí s ohněm - hasičů, hutníků, kominíků, hrnčírů či pekařů. V ikonografii je představován obvykle v oblečení římského důstojníka s nádobou na hašení, případně přímo hasící požár. Jeho kult byl značně rozšířen i v českých zemích a jeho sochy se budovaly na ochranu proti požáru. Katolická církev si jeho památku připomíná 4. května. O jedné z posledních tradic je zmínka z Hané, kde ještě na začátku první poloviny století hlásil ponocný:

"Chval dobrý duch Hospodina i Ježíše, jeho Syna. Odbila desátá hodina, milý svatý Floriáne, tohoto městečka patrone, chraň nás od ohně..."

Okolnosti vzniku sousoší

Sochu si objednal jezuitský řád v tu dobu působící na nedalekém Žirči. Panství Žireč nebylo součástí české provenience, ale bylo podřízené jezuitskému domu Sv. Anny ve Vídni (Hernals). Do panství dále patřili Žaclěř a Dubenec. Dá se předpokládat, že stavby vyobrazené ve čtyřech kartuších budou mít přímou souvislost s touto větví jezuitského řádu. Podle Mgr. Jiřího Kaše, by se mohlo jednat právě o místa, která tento řád vlastnil (Žireč, Žaclěř, Dubenec a Hernals²). Výklad těchto vyobrazení můžeme chápat jako „toto je naše, chceme tento majetek ochránit před požárem“. Je ironií osudu, že klášter v Žirči opravdu vyhořel, ale až po zrušení řádu při Josefínských reformách. Erby jsou porovnány s vyobrazeními jednotlivých míst tak, jak zřejmě vypadala v době vzniku sousoší. Tyto nálezy lze ovšem potvrdit jen v omezené míře, protože tyto objekty prošly od svého vzniku mnoha změnami.

Obrázek 1 Mapa panství Choustníkovo Hradiště z roku 1754 s vyznačením křížové cesty

Z kartografických zákresů vyplývá (například vyobrazení panství Choustníkova Hradiště viz. Obrázek 1³), že bylo sousoší situované v rámci křížové cesty vedoucí ze Žirče do Nového lesa. Tato křížová cesta měla končit kalvárií až na vrcholku kopce, ale z těchto plánů zahrnujících i směnu majetků s hrabětem Šporkem nakonec sešlo. Jednak se tak stalo díky zneplatnění smlouvy o směně pozemků zásahem z Vídně a za druhé vše ukončilo úmrtí jezuitského

² viz vyobrazení na str. 6

³ JIŘÍ KAŠE, PETR KOTLÍK: Braunův Betlém, Drama krajiny a umění v proměnách času, Nakladatelství Paseka, Praha 1999

superiora Adama Kirchmayera. Realizována byla později za nástupce Kirchmayera superiora Josefa Wiplingera. Byla to ovšem skromnější verze cesty s pouhými devíti zastaveními, která na hraběcí pozemky vůbec nezasáhla a končila u hranic Nového lesa kaplí nalezení sv. Kříže. Křížová cesta zanikla společně s řádem a dnes můžeme na místě vidět pouze první kapli zastavení nejsvětější trojice. Za autora této zaniklé cesty je považován rovněž Jiří František Pacák.

Jiří František Pacák

Za autora sousoší Sv. Floriána v Žirči je s největší pravděpodobností považován Jiří František Pacák⁴. Tento sochař se narodil roku 1670 ve St. Rokytníku v okrese Trutnov, který byl tehdy součástí panství Žireč. Byl synem Matyáše Pacáka, nesvobodným poddaným. Z poddanství byl jezuity propuštěn již koncem roku 1707, tedy v sedmatřiceti letech, kdy se oženil. Již před svým propuštěním byl „půjčován“ na práce mimo toto panství. Od roku 1702 pracoval v Chlumku u Luže, kde pobýval do roku 1714, dále pracoval a pobýval v Poličce (1716-1719), v Litomyšli, kde se natrvalo usadil⁵ (koupil chalupu na náměstí). Jezuité si ho povolávali na práce po celém regionu (Biskupice, Bystré u Poličky, Dobřenice, Chrudim, Litomyšl, Luže, Moravská Třebová, Neděliště, Nové Hrady, Polička, Smiřice, Žacléř...). Zemřel roku 1742 v Moravské Třebové.

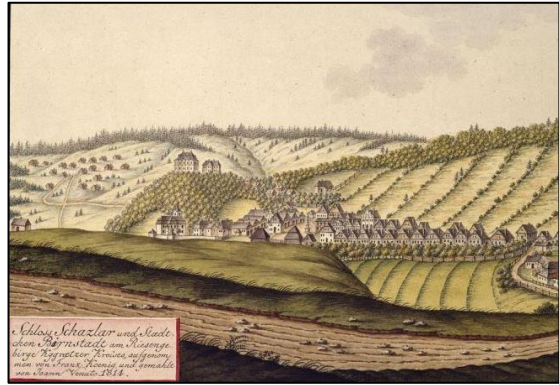
Pacák svým projevem spadá do období dynamického baroka. Je často historiky zařazován mezi Braunovi žáky. To ale není z historických pramenů dokázáno, je však jisté že se u svého nedaleko působícího kolegy minimálně inspiroval.

Sousoší je např. velmi podobné Braunovu sousoší sv. Jana Nepomuckého ve Smiřicích, kde můžeme pozorovat stejnou dynamiku rozpětí křídel u andělů a rovněž hluboce a dynamicky působící členění sousoší, které je na několika místech prosekáno skrze hmotu.

Vyobrazení na erbovních kartuších

⁴ Někteří historikové hovoří o autorství Josefa Pacáka, nebo o autorství spadající do Braunovy dílny

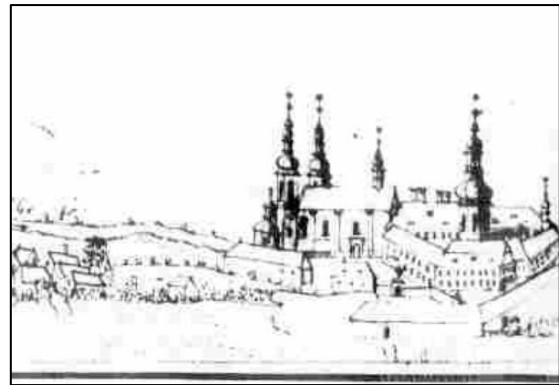
⁵ litomyšlským občanem je Pacák od roku 1717

Obrázek 2 Zámek v Žaclěři

Obrázek 3 Kostel v Dubenci

Obrázek 4 Klášter v Žirči

Obrázek 5 Hernals, St. Anna Vídeň

6. POPIS STAVU PAMÁTKY S OHLEDEM NA VÝSLEDKY VIZUÁLNÍHO, KUNZHISTORICKÉHO A CHEMICKO-TECHNOLOGICKÉHO PRŮZKUMU

základy a schody

Uložení základu díla se jeví jako stabilní. Na díle nejsou patrné vychýlení ze svislé osy. Pouze podloží podesty a schodnic místy pokleslo. Tím došlo rozestoupení spár a některé části jsou nerovně uloženy. Kovová spona zajišťující soudržnost čelní strany podesty je nefunkční. První stupeň podesty, je zcela zakryt okolním terénem, ten je navršen až k horní hraně druhého stupně podesty. Nejbližší okolí díla je porostlé travou a za zády je obhospodařované pole.

..

mechanické poškození

Na první pohled poutají pozornost četné mechanické defekty, například zádech soklu cca 75 cm nad zemí, další drobné oděrky jsou místy na přední části soklu, ale největší ztráty jsou u jednotlivých postav sousoší.

Levý anděl: chybí nos a část levé nohy a špička pravé nohy

Pravý anděl: chybí nos konce obou nohou

Malý andílek: chybí více než polovina obličeje, obě nohy (od kotníku), část křídla a kus vědra, které drží v rukou

Florián: chybí část prstů pravé ruky, špička praporu

U většiny poškození jsou na povrchu patrné zbytky vysprávek provedených v minulosti, tato místa jsou také více pokryta lišejníkem. Povrch těchto míst byl zřejmě přesekán (až na zdravý podklad) a doplněn tmelem na bázi cementu a vápna.

stav kamene

Povrch kamene lokálně degraduje a pískovatí⁶. Místy se dá hovořit o hloubkové degradaci pískovce. Na takto poškozených částech díla došlo a dochází ke ztrátě modelace. K těmto ztrátám dochází z kombinace několika vlivů prostředí. Eroze větrem a vodou, kyselými dešti, působením solí ze zemědělské činnosti v blízkém okolí nebo solení silnic, biologické napadení. Všechny tyto projevy působí zejména na povrchu, který má krupičkovitý charakter způsobený postupnou ztrátou méně odolných částí kamene. Jinak je ale objekt kompaktní a není třeba jej celoplošně zpevňovat.

Výsledky provedené ultrazvukové transmise a obsah vodorozpustných solí poukazují na celkově dobrý stav kamene s výjimkou vybraných částí v místech s prasklinami nebo sítí prasklin, jež jsou vizuálně patrné na povrchu sousoší. Materiál, z něhož je sousoší vytvořeno lze charakterizovat jako, jemnozrnný až středně zrnný křemičitý pískovec. Měřeními UZ transmisí byly naměřeny rychlosti v intervalu 2,0-2,7 km/s. Lokální snížení rychlosti pod mezní rychlost souvisí s místním zvětráním povrchu díla nebo přítomností trhlin a defektů, které jsou spíše lokálního charakteru a lze je ohraničit vždy jejich vizuálním projevem. Praskliny jsou lokalizovány na soše sv. Floriána na praporu, ostatní trhliny a problematické části se vyskytují na postranních figurách andělů v obou případech v dolní oblasti nohou (kotník - pravý anděl, chodidlo, drapérie u nohou - levý anděl). Celkově lze o materiálu užitém na postranních figurách andělů říci, že se jedná o méně homogenní materiál s

---

⁶ zejména v podhledových místech

rychlostí UZ transmise menší než 2,0 km/s. Pískovcový blok užitá na ústřední figuře světce je nejkvalitnější z bloku použitých na sousoší.

Povrchová degradace materiálu může souviset s přítomností vodorozpustných solí, jejichž obsah v materiálu byl stanoven na části vyvýšeného soklu (ve třech výškách v hloubkovém profilu). Soli, sírany, jsou přítomné v povrchových vrstvách materiálu, hloubkové zasolení objektu nebylo zjištěno. Sírany jsou částečně tvořeny síranem vápenatým, který v podmínkách exteriéru vzniká nejčastěji chemickou přeměnou vápenatých materiálů v důsledku reakce s kyselými složkami ovzduší. Při průzkumu bylo zjištěno, že zdrojem uhličitanu vápenatého jsou povrchové úpravy (viz. Průzkum povrchových úprav) nikoliv samotná hornina (křemičitý pískovec bez obsahu karbonátových složek).

V tomto průzkumu nebyl zkoumán druh kamene, vzhledem ke kompaktnosti díla a jeho dobrému stavu, není nutné povrch narušovat odběrem vzorku. Předpokládáme, že se jedná o křemičitý pískovec místní provenience.

předchozí restaurátorské zásahy, kovové části vysprávek

O předchozích restaurátorských zásazích nemáme žádné záznamy. Sousoší se mělo restaurovat již v šedesátých letech 20. století, ale nikdy k tomu nedošlo.⁷ Z tohoto období se však dochoval popis Krajského střediska péče o památky a ochranu přírody v Hradci Králové, ve kterém se dozvídáme, že stav památky tenkrát byl velmi podobný stavu současnému.

Na díle nalézáme starší tmely, které mají spíše povahu zajišťujících vysprávek. Spárování jednotlivých kamenných bloků je většinou dožilé nebo zcela chybí.

Na sousoší se nalézá několik kovových součástí sloužících v minulosti k jeho opravě. V místě pravé nohy pravého anděla je pozůstatek napojení doplňku, olověné lůžko na čep, který způsobil svou roztažností malé trhliny v okolí. V pahýlku pravé nohy malého andělka je kovový hřeb (sloužící jako armatura při výstavbě modelaci doplňku) a dále jsou dva kovové hřeby v levé volutě soklu (armatura). Ve vrcholu praporu je velká kovová spona se dvěma hřeby, která zřejmě spojovala prapor s nějakou špicí, ta mohla být i kovová⁸. Od spony vede velká prasklina napříč vrcholem praporu.

biologické napadení

Dalším výrazným poškozením je biologické napadení, které pokrývá především části vystavené dešťovým srážkám. Sousoší je situováno v aleji stromů a ještě v roce 2012 bylo zcela sevřeno korunami vzrostlých jírovců v bezprostředním okolí. V tomto roce byly jírovce pokáceny a pokryv zelení na soše se zmírnil, ale je zde stále patrný⁹. Biologické napadení (několik druhů lišejníků) můžeme nicméně nalézt pouze z přední části sousoší. Souvisí to s větší členitostí povrchu a pomalejším odparem vody v přední části a s orientací sochy na severovýchod, slunce se po většinu dne opírá soše do zad.

zabarvení povrchu kamene, krusty

Především v čelní ploše podstavce se vyskytují hojné hnědé skvrny. Ty vytvářejí místy souvislé hnědé probarvení kamene.

⁷ zřejmě díky sporům mezi dvěma sochaři, kteří dílo chtěli restaurovat (J. Klempíř a Ant. Wagner)

⁸ informace se nepodařilo dohledat

⁹ zejména po dešti, kdy se tyto živé organismy aktivují

Místy se na povrchu utvořily černé krusty, které zřejmě souvisí s karbonatací vápenných nátěrů.

fragmentálně dochovaná polychromie

V místech krytých agresivnímu exteriérovému prostředí jsou uchovány na povrchu díla zbytky povrchových úprav a to především na čelní straně díla v nejhlubších částech povrchu. Výskyt polychromie je velice fragmentární a i tyto zbytky se oddělují od podkladu. Bylo tedy nasnadě uvažovat o provedení odběru a rozborů polychromie předtím, než o tyto informace zcela přijdeme. Pokud by se jednalo o historicky cenné či dokonce původní povrchové úpravy, dalo by se vhodně provedeným průzkumem pomoci posunout naše poznatky v oblasti povrchové úpravy vrcholně barokní exteriérové skulptury.

Pouhým pohledem je zatím jisté, že se jedná o nejméně dvě vrstvy polychromie a že některé části byly někdy v minulosti zlacené (rám zrcadla na soklu).

stratigrafický průzkum shrnutí výsledků¹⁰

Byl proveden na celkem 11 vzorcích odebraných z vybraných částí sousoší. Vzorky ST1-ST7 byly odebrány ze sochy sv. Floriána, ST8 z levého anděla. Vzorky ST9-ST11 tvořily vzorky souvrství povrchových úprav odebraných z podstavce/architektury sousoší. U vzorků byla popsána stratigrafie vrstev, u většiny vzorků byla provedena analýza složení vrstev.

Nejstarší nalezené souvrství a to na figurách i architektuře bylo patrně shodně vytvořeno. Skládá se ze dvou barevných úprav v šedé a okrové barevnosti, jejichž základem je olovnatá běloba. U vrstev není zcela zřejmé, v jaké posloupnosti byly přesně aplikovány. Funkci popsaných vrstev nelze jednoznačně interpretovat, mohly plnit funkci podkladu, ale zároveň, vzhledem k jejich barevnosti, se mohly uplatňovat jako finální monochromní barevná úprava.

Patrně první druhotnou úpravu tvoří vrstva bílého až sv. okrového podkladu, kterou lze jednoznačně identifikovat na základě charakteristického složení. Vrstva obsahuje jako hlavní složku uhličitán vápenatý s typicky vysokým podílem uhličitánu hořečnatého. Vrstva byla identifikována u většiny vzorků. U některých tvoří nejstarší dochovanou vrstvu. Na této vrstvě byly pravděpodobně provedeny barevné úpravy polychromie, jejichž hlavním komponentem byla opět olovnatá běloba.

Barevné úpravy byly buď nanášeny opakovaně (barevné nánosy se 2-3x opakují, barevný tón vrstev se však proměňuje - tónování, modelace), nelze však ani vyloučit, že další barevné úpravy jsou pozdější a barevnost se v pozdějších etapách obnovovala dle nejstaršího polychromního pojednání.

Veškeré barevné vrstvy nalezené na sousoší včetně jednotlivých pigmentů jsou velmi podrobně popsány v příloze chemicko-technologického průzkumu (stratigrafické nábrusy všech vzorků, jejich fotografie a popisy). Vzhledem k velice fragmentárnímu dochování historických povrchových úprav a jich nemožnosti časového zařazení. Navrhujeme provést fixování fragmentů povrchových úprav oddělujících se od podkladu. Pokusit se redukovat tmavě zbarvené sulfatizované složky posledních povrchových úprav pomocí mikro pískováním.

---

¹⁰ podrobně je tato část prezentována v příloze

Obrázek 6 Zákres poškození, chybějící části sousoší

Obrázek 7 Zákres biologického napadení

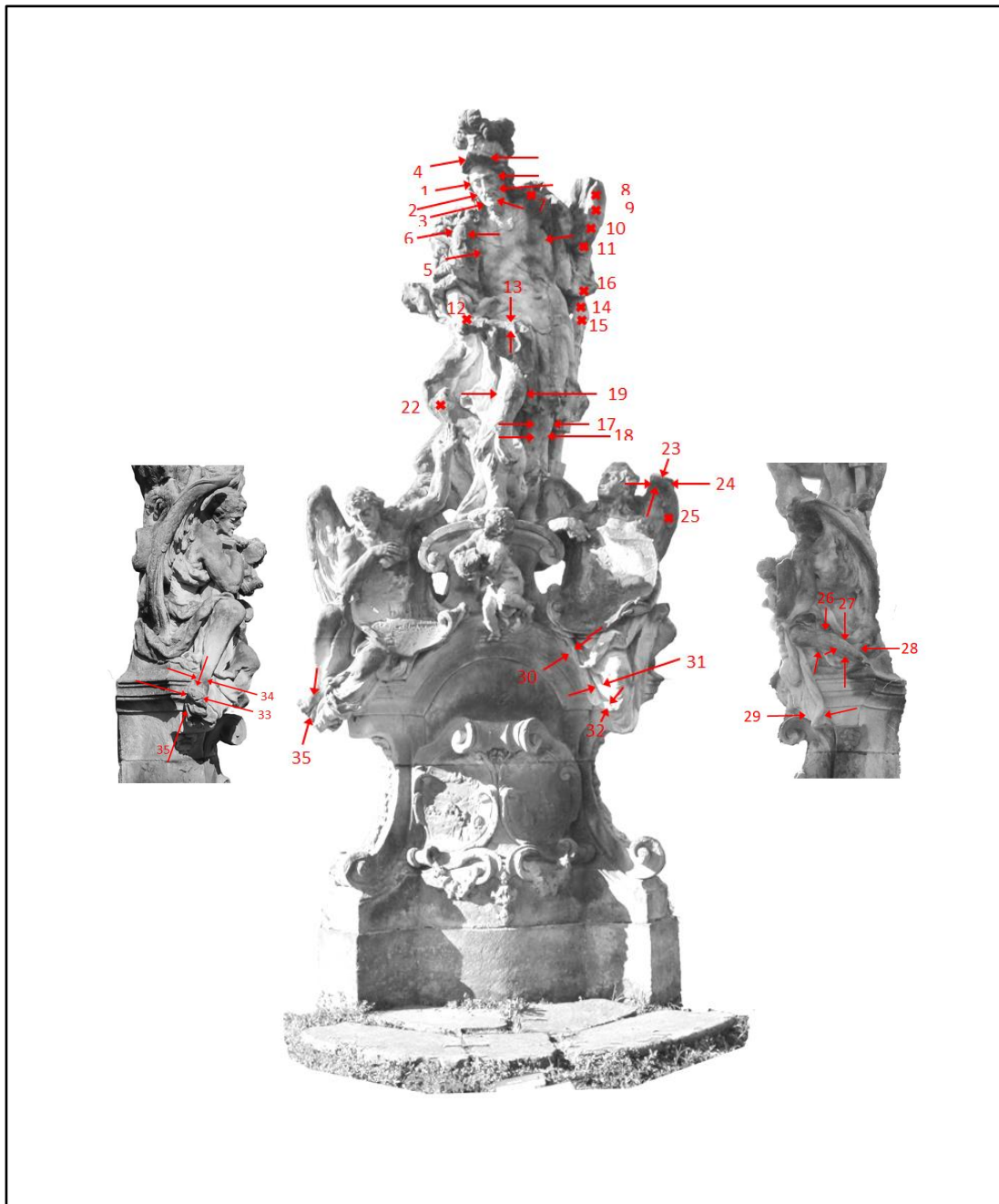

Obrázek 8 Orientační zakres rozsahu dochování barevné vrstvy

Obrázek 9 Rozložení jednotlivých kamenných bloků sousoší a umístění kovových součástí v minulosti provedených vysprávek

Zákres ultrazvukové transmise

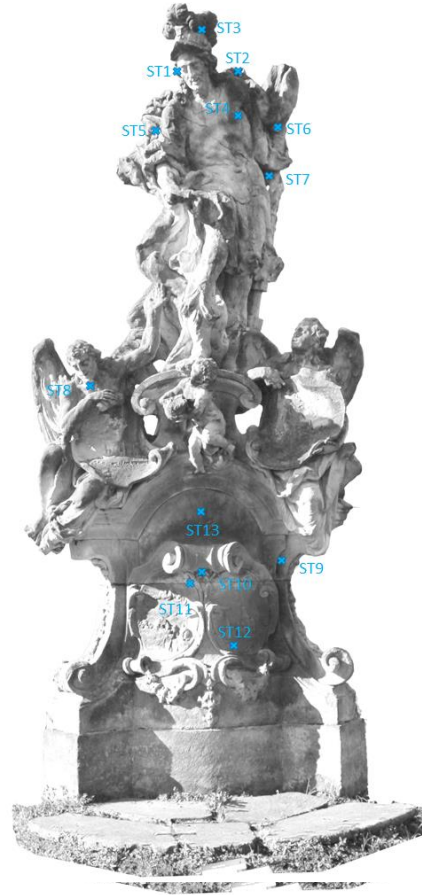

Obrázek 10 Zákres měření ultrazvukové transmise

Odběr vzorků na analýzu salinity a stratigrafii barevných vrstev

Obrázek 11 Zákres odběru vzorků ke zjištění salinity

Obrázek 12 Zákres odběru vzorků ke zjištění stratigrafie barevných vrstev

Ze sousoší byly odebrány tři vzorky pro zjištění koncentrace vodorozpustných solí. Vzorek S1 (S=soli) byl navrtán ve spodní části soklu ve výšce 43 cm nad terénem. Odběr byl proveden vrtákem číslo 6 ze tří hloubek (0-1, 1-3 a 3-5 cm). Vzorek S2 byl navrtán 133 cm nad terénem rovněž ze tří hloubek (0-1, 1-3 a 3-5 cm). Vzorek S3 byl odebrán v místě zpískovatělého povrchu a byl z něho pouze sprášen.

Ze sousoší bylo odebráno celkem 11 vzorků pro stratigrafii barevné vrstvy. Místa odběru byla vybrána tak, aby co nejlépe reprezentovala celkový přehled o předpokládané barevnosti sousoší.

Dále byly odebrány dva vzorky (ST12 a ST13) ST12 pro zjištění druhu formovací hmoty použitého při pořizování otisku neznámou osobou a ST13 pro zjištění původu hnědých skvrn na povrchu soklové části.

Výsledky chemicko technologického průzkumu formovacích hmoty a hnědých skvrn nebylo možné pro nedostatek času do tohoto průzkumu zařadit. Budou připojeny k resaturátorské zprávě. Nicméně z ustního zdělení vyplívá že zbytky formovací hmoty pevně zakotvené v pporézní struktuře kamene není možné odstranit bez poškození takto zasažených míst. Hnědé skvrny jsou pravděpodobně naschromážděné humicidní složky obsažené v kameni a nakumulované v místech odparu vztlínajících vlhkosti.

Obrázek 13 NPU Josefov. Fotografie se zvýrazněným místem nepovoleně pořizovaného otisku července roku 2017

Vzorek ST12 byl odebrán z místa, kde je zůstatek formovací hmoty po vandalském, nepovoleném pořizování otisku erbu (viz. obr. 13)

Zákres měření nasákavosti

Obrázek 14 Zákres měření nasákavosti

Měření nasákavosti bylo provedeno pomocí Karstenovy trubice a to celkem na třech místech. Sonda N1 (N=nasákavost) byla provedena na rozrušeném pískuujícím povrchu, sonda N2 na hnědé skvrně¹¹, která se objevuje na různých místech a N3 na relativně zdravém povrchu v zadní části soklu.

Z výsledků měření, které probíhalo u každé sondy minimálně 15 min, jsou ale prokazatelné jen omezeně, vzhledem k deštivému počasí, které měření předcházelo. Všechny tři sondy za měřený čas vykazovaly velmi nízkou nasákavost v hodnotách kolem 0,2ml destilované vody/15min.

Tato měření je potřeba zopakovat v jarních měsících ve vhodnějších povětrnostních podmínkách.

---

¹¹ pozůstatky zmydelněných olejů?

7. NÁVRH NA RESTAUROVÁNÍ

Na základě provedeného restaurátorského průzkumu předpokládáme, že dílo bude restaurováno in situ z lešení. Nebyly na něm nalezeny známky statických problémů a ani následující navrhované restaurátorské postupy nevyžadují demontáž díla. Proto nebude nutné památku demontovat. Dojde k vyrovnání desek podesty a doplnění chybějící kovové spony.

Nejprve bude třeba provést zpevnění degradovaných částí díla. Obnažení dvou stupňů podesty a úprava cca 1m okolí díla. Očištění od biologického napadení. Odstranění dožilých vysprávek a spár. Zajistit fragmenty povrchových úprav a provést injektáž prasklin.

Pro navrácení dílu jeho harmonicky působící jednotu, bude třeba provést redukci tmavých krust, tak aby jejich barevnost a struktura podpořili příjemně působící patinu staří ulpělou působením času na povrchu díla.

V další fázi je potřebné pokusit se redukovat hnědé zbarvení a vodorozpustné soli především v partiích podstavce. Zhotovit doplňky větších chybějících částí. Nejprve v hlíně a následně v umělém kameni. Drobná chybějící místa zatmelit a chybějící výplně spár obnovit. Nefunkční kovovou sponu nahradit novou z nekorodující ocele. Všechny doplňky následně zapojit lokální napodobivou barevnou retuší. Ustupujeme od původně navrhované hydrofobizace díla vzhledem k výsledkům nasákavosti kamene, která je minimální není třeba jí ještě více snižovat.

Vypracovat restaurátorskou zprávu a v ní řádně dokumentovat a fotograficky dokumentovat restaurátorské úkony.

Předpokládaný postup restaurátorských prací v bodech a použité materiály

- Vyrovnání kamenu podesty do štěrkového podloží
- Úprava nejbližšího okolí díla ve vzdálenosti cca 100cm
- Lokální konsolidace degradovaných částí díla organokřemičitým prostředkem například KSE 100, KSE300 fa. Remmers
- Lešení
- Zajištění fragmentů povrchových úprav podlepením a zažehlením na příklad akrylátovou disperzí Primal AC 35
- Čištění povrchu od biologického napadení 1% vodným roztokem ajatinu a omytí vodou

- Redukce tmavých krust mikro abrazivní metodou, například zařízení Mini blastr I při použití abraziva hnědý korund F 220 a tlaku 2-3bar.
- Odstranění dožilých tmelu a spár pomoci drobných sochařských dlát popřípadě mikrodlátka na stlačený vzduch.
- Odstranění nevhodných kovových armatur, případně jejich nahrazení vhodnějšími materiály z nekorodující oceli. Ošetření historických kovových prvku (kovové spony) od rzi a antikorozi ošetření nátěrem, který bude svou barevností blízký barevnosti kamene.
- Redukce vodorozpustných solí a redukce hnědého zbarvení soklu pomocí 2 cyklů buničínových zábalu s demineralizovanou vodou.
- Lepení nerezových armatur epoxidovým lepidlem například Akepox 5010 fa. Akemi a injektáž prasklin minerální injektážní směsí ledan TA1
- Rekonstrukce větších chybějících částí andělů a atributů sv. Floriána (hrotu praporu, prstů) na základě výsledků průzkumu, v hlíně a po odsouhlasení zástupci NPU vytvoření v umělém kameni složení plnivo křemičité písky a pojivo bílý cement v poměru 3:1 a probarvené světlo stálými pigmenty
- Tmelení bude prováděno minerální směsí umělého kamene (složení plnivo křemičité písky a pojivo bílý cement v poměru 3:1 a probarvené světlo stálými pigmenty) nanášeného špachtlí a po částečném zavadnutí opracované do požadovaného tvaru a struktury.
- Spárování bude obnoveno do plného tvaru. Tento způsob spárování se minimálně uplatní a podpoří vnímat dílo jako by bylo z jednoho kamenného bloku. Použita bude minerální směsí (složení plnivo křemičité písky a pojivo přírodní hydraulické vápno v poměru 3:1 a probarvené světlo stálými pigmenty
- Lokální barevná retuš bude provedena světlo stálými pigmenty pojenými 2% roztokem Paraloidu B72 v etanolu.
- Restaurátorská zpráva

8. FOTODOKUMENTACE STAVU DÍLA

Seznam vyobrazení

Obrázek 1	Mapa panství Choustníkovo Hradiště z roku 1754 s vyznačením křížové cesty.....	4
Obrázek 2	Zámek v Žacléři	6
Obrázek 3	Kostel v Dubenci	6
Obrázek 4	Klášter v Žirči	6
Obrázek 5	Hernals, St. Anna Vídeň	6
Obrázek 6	Zákres poškození, chybějící části sousoší	10
Obrázek 7	Zákres biologického napadení	11
Obrázek 8	Orientační zákres rozsahu dochování barevné vrstvy	12
Obrázek 9	Rozložení jednotlivých kamenných bloků sousoší a umístění kovových součástí v minulosti provedených výprávek.....	13
Obrázek 10	Zákres měření ultrazvukové transmise	14
Obrázek 12	Zákres odběru vzorků ke zjištění stratigrafie barevných vrstev	15
Obrázek 11	Zákres odběru vzorků ke zjištění salinity	15
Obrázek 13	NPU Josefov. Fotografie se zvýrazněným místem nepovoleně pořizovaného otisku z roku 2013	16
Obrázek 14	Zákres měření nasákavosti.....	17
Obrázek 15	Sousoší svatého Floriána čelní pohled.....	21
Obrázek 16	Sousoší svatého Floriána boční pohled.....	22
Obrázek 17	Sousoší svatého Floriána zadní pohled.....	23
Obrázek 18	Sousoší svatého Floriána boční pohled.....	24
Obrázek 19	Čelní pohled na vrcholové sousoší.....	25
Obrázek 20	Čelní pohled na podstavec.....	26
Obrázek 21	Detail postavy nahého andělka.....	27
Obrázek 22	Detail tváře levého anděla.....	27
Obrázek 23	Detail tváře pravého anděla.....	28
Obrázek 24	Detail nohy levého anděla.....	28
Obrázek 25	Detail chybějící výplně spáry a mechanické poškození hrany.....	29
Obrázek 26	Detail poškození, chybějící prsty na pravé ruce Sv. Floriána.....	29
Obrázek 27	Detail kovové spony na vrcholu praporu.....	30
Obrázek 28	Prasklina, kterou spona způsobila.....	30
Obrázek 29	Detail poškození, pravá noha levého anděla, popraskaný tmel porostlý lišejníkem	31
Obrázek 30	Poškození, chybějící noha pravého anděla	31

Obrázek 15 Sousoší svatého Floriána čelní pohled.

Obrázek 16 Sousoší svatého Floriána boční pohled.

Obrázek 17 Sousoší svatého Floriána zadní pohled.

Obrázek 18 Sosoší svatého Floriána boční pohled.

Obrázek 19 Čelní pohled na vrcholové sousoší.

Obrázek 20 Čelní pohled na podstavec.

Obrázek 21 Detail postavy nahého andílka.

Obrázek 22 Detail tváře levého anděla.

Obrázek 23 Detail tváře pravého anděla.

Obrázek 24 Detail nohy levého anděla.

Obrázek 25 Detail chybějící výplně spáry a mechanické poškození hrany.

Obrázek 26 Detail poškození, chybějící prsty na pravé ruce Sv. Floriána

Obrázek 27 Detail kovové spony na vrcholu praporu

Obrázek 28 Prasklina, kterou spona způsobila

Obrázek 29 Detail poškození, pravá noha levého anděla, popraskaný tmel porostlý lišejníkem

Obrázek 30 Poškození, chybějící noha pravého anděla

Použitá literatura:

JAN PIPEK, Pověstný řezbář Pacák, žirečtí jezuité a Pelzelova sbírka životopisů věhlasných učenců a umělců, Ročenka 2003-2004 Státního okresního archivu v Trutnově, str. 107-155

JAN BOUČEK, Jiří František Pacák a jeho tvorba ve východních Čechách, diplomová práce Univerzita Karlova v Praze, 2015

JIŘÍ KAŠE, PETR KOTLÍK, Braunův Betlém: Drama krajiny a umění v proměnách času, 1999

VLADIMÍR VALENTA, Žireč historie obce v datech, *doplněno o důležitá data českých dějin*, Pro Osadní výbor obce ŽIREČ u Dvora Králové, zpracováno v letech 2013 až 2015

TOMÁŠ V. BÍLEK, Statky a jmění kollejí jezuitských, klášterů, kostelů, bratrstev a jiných ústavů v království Českém od císaře Josefa II zrušených, Praha 1893 str. 93-98

Internetové odkazy:

https://www.geocaching.com/geocache/GC40E44_mystery-sv-florian?guid=7c1fe6a0-2cee-411b-b1e1-432a4f43f343